

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 20.3.2006 63. vuosikerta Numero 1 Sivu 12

Taudit kulkeutuvat taimien mukana mansikkaan

Päivi Parikka, MTT

Suuri osa suomalaisista mansikkaviljelmistä perustetaan nykyään ulkomaisilla ostotaimilla. Taimien mukana maasta toiseen kulkeutuu myös kasvintuhoojia, kuten mansikan mustalaikku ja tyvimätä. Kiusallisilta taudeilta voidaan välttää käyttämällä tervettä ja testattua taimimateriaalia.

Mansikan mustalaikun esiintyminen taimissa on johtanut viranomaistoimiin, mutta useimmin taimissa tavataan kasveja lakastuttavaa mansikan tyvimätää. Mansikan punamätä ja lehtibakterioosi ovat vaarallisia tauteja, joita meillä ei ole vielä havaittu.

Tuontitaimien käyttö on syynä karanteenitautien tuloon ja osittain tyvimädän aiheuttamiin ongelmiinkin. Hedelmän- ja marjanviljelijäin liiton selvityksen mukaan jo yli puolet istutuksiin käytettävistä taimista on hankittu muualta kuin kotimaasta.

Taimien mukana salamatkustaa sieni

Mansikan mustalaikku (*Colletotrichum acutatum*) löytyy Keski-Euroopan mansikkaviljelyksiltä yhä useammin ja se tartuttaa valitettavasti siellä myös taimituotantoa. Mustalaikun ensimmäisiä oireita ovat vaaleanruskeat, tummuvat laikut, jotka ovat kuivana mustia. Nopeasti laajenevat laikut kattavat pian koko marjan pinnan. Juuri marjojen laikut ovat tyypillisiä taudille. Lisäksi rönsyihin voi kehittyä mustia, selvärajaisia kuoliolaikkuja.

Kosteassa mustalaikku tartuttaa marjoja hyvin nopeasti ja ensimmäiset oireet ilmestyvät kolmen päivän kuluessa tartunnasta. Jo nuorien laikkujen pinnassa kehittyä runsaasti tautia levittäviä itiöitä. Siksi tauti voi pilata sadon sopivissa oloissa viikon aikana.

Mustalaikku kulkee oireettomana

Mustalaikun tekee vaaralliseksi sen säilyminen ja kulkeutuminen oireettomana kasveissa. Sieni säilyy oireettomana lehtien pinnalla pitkään. Se pystyy vesipisaroiden välityksellä tartuttamaan yhdestä laikusta käsin ympäröivät kasvit ja niistä tartunta leviää edelleen. Viljelmällä tautia levittävät veden lisäksi hyönteiset ja poimijat.

Torjunta-aineet eivät tehoa hyvin mustalaikkuun eikä tautia kestäviä lajikkeita ole olemassa. Meille tuotavat mansikkalajikkeet Elsanta, Honeoye, Korona, Kimberly ja Polka tiedetään taudinaroiksi. *C. acutatum* voi kulkeutua myös muissa kasveissa. Norjassa sitä on löydetty muun muassa kirsikasta, pensasmustikasta ja vadelmasta.

Suomen valtio korvaa mustalaikun vuoksi hävitetyn mansikkakasvuston ja hävityskulut, mutta jos tauti yleistyy ja muuttuu meillä pysyväksi kasvintuhoojaksi, korvauksia ei välttämättä enää makseta.

Tyvessä on jotain mätää

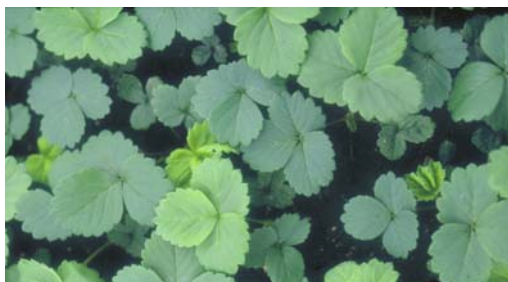
Myös mansikan tyvimätä (*Phytophthora cactorum*) kulkeutuu piilevänä taimissa. Tauti lakastuttaa kasveja osittain tai kokonaan, mutta oireet tulevat yleensä näkyviin vasta neljän viikon kuluessa istutuksesta. Maahan päässyt taudinaiheuttaja säilyy siellä usean vuoden ajan ja voi pilata marjoja aiheuttaen niihin nahkamätää. Vesi on välttämätön tartunnalle, se saa maassa olevat munaitiot itämään ja niistä vapautuvat parveilijat liikkuvat veden mukana kasveihin. Tyvimätä ei leviä kasvista toiseen kovin voimakkaasti.

Tauti on nuorten kasvien vaiva, joka tekee pahinta tuhoa lämpimissä oloissa. Sitä voidaan torjua kemiallisesti ennen istutusta. Mansikkalajikkeiden välillä on suuria eroja tyvimädän kestävyudessa. Meillä tällä hetkellä eniten istutettava Polka-lajike on hyvin arka taudille, samoin Jonsok ja Honeoye. Korona ja Kent ovat hieman kestävämpiä tyvimädälle. Sen sijaan Bounty ja Senga Sengana ovat taudinkestäviä.

Mansikan taudeilta voi välttyä

Mansikan taimien mukana kulkeutuvilta kasvitaudeilta voi suojautua vain hankkimalla terveitä taimia. Kotimaisissa taimissa voi olla joskus tyvimätää, mutta vaarallisia tauteja, kuten mustalaikkua, niissä ei esiinny. Mansikan mustalaikku on Suomessa tulokastauti, joka ei ole vielä levinnyt viljelyyn eikä siksi taimituotantoonkaan. Jos oman pellon kasvusto on ollut tervettä, siitä voi ottaa rönsyjä lisäykseen. Tuontitaimilla perustetusta kasvustosta rönsyjä ei kuitenkaan kannata ottaa.

Matti Niemi/MTT:n arkisto

Terveiden mansikantaimien käyttö on varmin tapa välttyä mansikkaa kiusaavilta kasvitaudeilta.

Ulkomaisia taimia käytettäessä istutusten tarkkailu ja epäilyttävien oireiden aiheuttajan selvittäminen ovat tärkeitä asioita. Vaarallisten ja hankalien tautien leviämistä tilalle voi ehkäistä noudattamalla hyvää viljelyhygieniaa. Tämä tarkoittaa sitä, että lohkolta toiselle siirryttäessä poimijat pesevät kätensä ja puhdistavat jalkineensa. Samoin koneet ja laitteet puhdistetaan. Uudet hankitut taimet pidetään erillään aikaisemmista istutuksista. Lisäksi muilla tiloilla vierailtaessa käytetään jalkinesuojuksia eikä omille pelloille päästetä vierailijoita ilman niitä.

Lisätietoja: paivi.parikka@mtt.fi
puh. (03) 4188 2552

Tapio Tuomela/MTT:n arkisto

Viljelyhygienia tarkoittaa mansikkapellolla sitä, että poimijat pesevät kätensä ja puhdistavat jalkineensa siirtyessään lohkolta toiselle. Myös koneiden puhtaudesta huolehditaan. Näin estetään kasvitautoja leviämistä pellolla.